

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2016-3-46
Karar Sayısı : 17-06/57-23
Karar Tarihi : 09.02.2017

(Önaraştırma)

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Ömer TORLAK
Üyeler : Arslan NARİN, Fevzi ÖZKAN, Adem BİRCAN,
Şükran KODALAK, Mehmet AYAN

B. RAPORTÖRLER: Cumhur Atalay HATİPOĞLU, Mehmet GERÇEK,
Ömer Volkan YAZAR

C. BAŞVURUDA

BULUNAN

: Recep ÖĞRETEN

Kayacık Araplar Mah. Ali Ulvi Kurucu Cad. 89/B Konya

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILAN

: S.S Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Fatih Mahallesi Yeni Yol Caddesi Başmakçı/Afyonkarahisar

- (1) **E. DOSYA KONUSU:** Ulusal çapta faaliyet gösteren yumurta üreticisi teşebbüslerin S.S Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin ilan ettiği yumurta fiyatlarına müdahale etmek suretiyle 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiası.
- (2) **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** Kurum kayıtlarına 27.06.2016 tarihinde giren başvuruda özetle;
- Ulusal marketlere yapılan toptan satışlarda S.S Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (BAŞMAKÇI) tarafından duyurulan fiyatın referans alındığı,
  - Referans fiyat olarak görülen bu fiyatın yüksek olarak açıklanması için ulusal çapta faaliyet gösteren firmaların BAŞMAKÇI'ya müdahale ettiği,
  - Şikayet tarihi itibarıyla söz konusu referans fiyat dolayısıyla bir koli yumurtanın toptan satış fiyatının 6,15 TL; buna karşılık kendi satış fiyatlarının 4,50 TL olduğu, oluşan bu fark dolayısıyla ticari faaliyetlerinin zorlaştığı
- ifade edilerek 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) kapsamında gereğinin yapılması talep edilmiştir.
- (3) Kurum kayıtlarına 29.11.2016 tarihinde intikal eden yine aynı şahsa ait ek başvuruda ise yumurta tüketiminde çok büyük artışlar olmamasına rağmen yumurta fiyatlarının 4 TL'den 14 TL'ye çıkmasının normal olmadığı, bu durumun maliyetlerle açıklanamayacağı, yumurta fiyatlarının Kayseri'deki KAYTAŞ unvanlı teşebbüs, Konya'da bulunan YUMBİR ve Afyon'da yer alan BAŞMAKÇI kooperatifleri tarafından birlikte belirlendiği ifade edilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.
- (4) **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 27.06.2016 tarihinde giren başvuru üzerine hazırlanan 22.07.2016 tarih ve 2016-3-46/İİ sayılı İlk İnceleme Raporu Kurulumuzun 04.08.2016 tarihli toplantısında görüşülmüş ve önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.
- (5) İlgili karar uyarınca düzenlenen 01.02.2017 tarih ve 2016-3-46/ÖA sayılı rapor görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (6) **H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; başvuru konusu hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

- (7) Hakkında önaraştırma yürütülen teşebbüslerin faaliyetleri ve geçmiş tarihli kurul kararları göz önünde bulundurularak ilgili ürün pazarı, bu dosya özelinde, "sofralık yumurtanın toptan ticareti pazarı" olarak belirlenmiştir¹.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazarı

- (8) Sofralık yumurtanın toptan ticaretine ilişkin faaliyetlerin tüm Türkiye çapında gerçekleştirilebilmesi ve ülke içerisinde rekabetin farklılaşmasına neden olacak bir unsurun bulunmaması sebebiyle ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

I.2. Tespitler ve Değerlendirme

I.2.1. BAŞMAKÇI'nın Açıklamaları

- (9) BAŞMAKÇI'dan talep edilen bilgilere cevaben;
- Kooperatifin 1976 yılında yedi kurucu üyenin katılımı ile faaliyete başladığı, ürünlerin pazarlanmasının, yem, viyol, ilaç ve ekipmanın ucuz ve kaliteli bir şekilde temininin amaçlandığı,
  - 1980'li yıllarda kooperatifin üretim miktarının artması neticesinde Türkiye'deki yumurta pazarlayıcılarının dikkatini çektiği, Türkiye'nin her yerinden toptancıların yumurta alabilmek için her hafta çarşamba günü saat 14.00'te şahsen kooperatife geldiği, kooperatif yönetiminin oluşturduğu taban fiyat üzerinden açık artırma şeklinde ihale yapılarak ürünlerin pazarlandığı,
  - Ancak 1990'lı yıllardan sonra, tüccarların Başmakçı ilçesine yakın olan Dinar'da toplanıp anlaşarak yapılan ihalelerde fiyat artırmadıkları,
  - Bu durumun, zamanın BAŞMAKÇI yönetimi tarafından anlaşılması sonucunda ihale sistemine son verildiği,
  - O tarihlerden itibaren kooperatifte görev alan yönetim kurulu üyelerinin tüm Türkiye'de piyasa araştırması yaparak her hafta pazartesi günü her bir yumurta sınıfı için tek bir fiyat açıkladığı, ilan edilen fiyat üzerinden istenilen miktarda ürün alınabildiği,
  - Yaklaşık son 10 yıldır kooperatifin başta Irak olmak üzere Suriye, Katar, Kuveyt, Türkmenistan gibi ülkelere yumurta ihracatı yaptığı, ihracatta oluşan fiyatların ilan edilen fiyatları doğrudan etkilediği,
  - Kooperatifin asıl amacının üyelerinin üretimini değerlendirmek ve pazarlamak olduğu, yönetim kurulunca alınan kararların arkasında durulduğu, üretici ya da alıcı tüccar bazında farklı uygulama yapılmadığı, ürünlerin kırık ve kirli olmadığı, kaliteden ödün verilmediği, satışların faturalı yapıldığı, bu nedenlerle BAŞMAKÇI uygulamalarına itibar edildiği, kooperatifin resmi bir borsa niteliği olmadığı gibi öyle bir konuma da ihtiyaç duymadığı, sözde "borsa" unvanının Türkiye üretici ve pazarlamacılarının bir yakıştıması olduğu.
  - 2016 yılı içerisinde genel olarak yıl bazında fiyat artışı olmadığı, hatta 0,170 TL'ye kadar fiyatların gerilediği, ihracatta ise Nisan-Ağustos döneminde 12x30'luk bir kutu

¹ 17.11.2011 tarih, 11-57/1507-537 sayılı ve 14.07.2011 tarih, 11-43/940-304 sayılı kararlar.

17-06/57-23

yumurtanın 11 ABD Doları'na kadar gerilediği ve 20 ABD Doları'nın üzerine çıkamadığı,

- Aralık ayında yumurta ihracatında Türkiye'ye rakip olan İran ve Ukrayna'da görülen kuş gribi vakaları nedeniyle BAŞMAKÇI'nın en büyük ihracat pazarı olan Irak'ın alımını tamamen Türkiye'ye yönelttiği, bu nedenle kısa süre de olsa 35-37 ABD Doları bedelle ürün satılabildiği, buna rağmen yumurta üreticilerinin 2016 yılında yaşanan derin krizin altından hala kalkamadığı, birçoğunun banka kredisi ödemelerini zorlukla yapabildiği

ifade edilmektedir.

- (10) BAŞMAKÇI tarafından 2014-2016 dönemi için sağlanan üretim verileri yumurta sınıflarına göre tasnif edilerek aşağıda yer alan tablo oluşturulmuştur. Sonraki bölümlerde BAŞMAKÇI'ya ait ortalama fiyat verileri, üretiminin %(.....)'ini oluşturan double yumurtaya göre hesaplanıp değerlendirilmiştir.

Tablo 1- BAŞMAKÇI'nın 2014-2016 Dönemindeki Satışlarının Yumurta Sınıflarına Dağılımı

Yumurta Sınıfı	Miktar	Tutar (TL)	Payı (%)
Double	(.....)	(.....)	(.....)
Yeni Ana	(.....)	(.....)	(.....)
Eski Ana	(.....)	(.....)	(.....)
Yarka	(.....)	(.....)	(.....)
Piliç	(.....)	(.....)	(.....)
Kılavuz	(.....)	(.....)	(.....)
Yumurta	(.....)	(.....)	(.....)
TOPLAM	(.....)	(.....)	(.....)

I.2.2. Bakanlık Değerlendirmeleri ve Verileri

- (11) Yumurta fiyatlarında 2016 Kasım ayının sonlarından itibaren başlayan yükseliş ile ilgili Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının (BAKANLIK) değerlendirmeleri aşağıdaki gibidir:

“Bilindiği üzere 2015 yılında ortaya çıkan kuş gribi hastalığı ve uluslararası ilişkilerde yaşanan olumsuzluklar nedeniyle ihracatımız uzun müddet durmuş, iç tüketimin de düşmesi üzerine yumurta sektörü çok zor günler yaşamıştır. 2016 yılı Mayıs ayından Kasım ayına kadar 8 ay boyunca üreticilerin zarar ettiği, ortalama satış fiyatının 5 ay süresince maliyetin de altında kaldığı, 3 ay cüz-i oranda maliyeti karşıladığı ... anlaşılmaktadır. Bu dönemde sermaye gücü zayıf olan bazı işletmeler dayanamayıp üretimden çekilmiştir. Pazar kaybetmemek ve üretimde kalabilmek için birçok işletme bu süreçte zararına satış yapmak durumunda kalmıştır.

2015-2016 yılları üretici maliyetleri açısından karşılaştırıldığında; 2015 yılında ortalama 18,9 krş. iken 2016 yılında 19,7 krş. seviyelerine yükseldiği, üretici satış fiyat ortalamasının 22,9 krş. seviyelerinden 22,2 krş. seviyelerine düştüğü, tüketici satış fiyatlarının ise 39,2 krş. seviyelerinden 36,7 krş. seviyelerine düştüğü, dolayısıyla yıllık değerlendirmede aşırı bir artışın olmadığı görülecektir.

2016 yılı bütün olarak değerlendirildiğinde, üreticiler bu dönemde uzun müddet zararına üretim yapmış, bu süreçte üretimi bırakanlar olmuş ve yumurta tavuğu sayısı azalmıştır. Normal seyrinde okulların açılmaya başlamasıyla yükselmesi beklenen yumurta fiyatlarında da öngörülen artış gerçekleşmemiştir. Aralık ayı başından itibaren, İran, Ukrayna ve birçok Avrupa ülkesinde kuş gribi görülmesiyle ülkemizden yumurta talebinde artış olmuş, buna bağlı olarak fiyatlarda yükselme gözlenmiştir. Bu artış darboğazda olan bu sektöre bir can simidi olarak yetiştirilmiştir.”

17-06/57-23

- (12) BAKANLIK tarafından temin edilen veriler çerçevesinde Türkiye’de faaliyet gösteren işletme sayıları ile bunların sahip oldukları tavuk sayısı aşağıdaki tabloya yansıtılmıştır:

Tablo 2: Yumurta Üretiminde Bulunan Teşebbüs Sayısı

Yıl	İşletme Sayısı	Yumurtalık Tavuk Sayısı	Yumurta Üretimi (Milyon)
2013	994	83.048.395	16.497
2014	1.046	89.083.936	17.145
2015	1.113	96.184.782	16.723

- (13) Türkiye, yumurta üretimi bakımından dünyada 10. sırada iken, Avrupa’da Ukrayna ve Rusya’dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Diğer taraftan, 2014 yılındaki dünya yumurta ihracatı içinde Türkiye sırasıyla Hollanda ve ABD’den sonra üçüncü sıradadır. Türkiye’nin yumurta ihracatı yaptığı ülkelerin dağılımına ve 2014-2016 dönemindeki ihracat fiyatının seyrine aşağıdaki tablolarda yer verilmektedir:

Tablo 3: Türkiye Yumurta İhracatının Ülkelere Dağılımı

Ülke	Payı (%)
Irak	82,89
Suriye	6,37
Birleşik Arap Emirlikleri	3,48
Suudi Arabistan	2,71
Azerbaycan-Nahçivan	1,21
Katar	1,14

Tablo 4: İhracat Birim Fiyatlarında Değişim (ABD Doları/Kg)

Ürün	2014	2015	2016	Değişim
Yumurta (0407)	1,43	1,28	0,93	-34,81

I.2.3. İddiaların Niteliği

- (14) 16.06.2016 tarihli başvuru, BAŞMAKÇI tarafından ilan edilen fiyatların diğer üreticilerin telkinleriyle oluştuğu, bu nedenle yumurta fiyatlarının olması gereken seviyenin üzerinde seyrettiği iddiasını içermektedir.
- (15) Şikayetçi, 27.07.2016 ve 04.01.2017 tarihlerinde raportörler ile yaptığı telefon görüşmelerinde, dilekçede yer alan hususlara ek olarak, bazı ulusal firmaların BAŞMAKÇI’nın elinde kalan yumurtaları satın alacaklarını belirterek, BAŞMAKÇI tarafından ilan edilen fiyatların düşük olmasını talep ettiklerini ileri sürmüştür.
- (16) Diğer taraftan, aynı kişiye ait 28.11.2016 tarihli ek başvuruda, 20.11.2016 tarihinden itibaren yumurta tüketiminde çok büyük artış olmamasına rağmen fiyatların %150 artış gösterdiği, bu durumun KAYTAŞ isimli teşebbüs ile YUM-BİR ve BAŞMAKÇI kooperatiflerinin birlikte hareket etmesi sonucunda ortaya çıktığı iddia edilmektedir.

I.2.4. Haziran 2016 Dönemindeki Fiyatlarla İlgili İddialar

- (17) Aşağıda, BAŞMAKÇI tarafından ilan edilen fiyatlar ile, BAŞMAKÇI’nın fiilen yaptığı satışların ortalama fiyat bilgileri double yumurta için grafiğe yansıtılmıştır. Ardından gelen tabloda ise BAKANLIK tarafından temin edilen birim fiyat ve ortalama fiyat bilgileri BAŞMAKÇI’nın verileri ile karşılaştırılmıştır.
- (18) Grafikten görüldüğü üzere, BAŞMAKÇI’nın satış yapabildiği ortalama fiyatlar son üç yıllık dönemde genellikle ilan edilen fiyatın altında gerçekleşmiştir. İhracat fiyatı ise genellikle yurt içi fiyatların da altında seyretmiştir².

² İlan edilen fiyat ile yurt içi satış fiyatı double yumurta için hesaplanmıştır. Ancak ortalama ihracat fiyatı bütün yumurta sınıflarının fiyat ortalamasını göstermektedir. Dolayısıyla, daha düşük fiyatla satılan diğer yumurta sınıflarının fiyatı, ortalama ihracat fiyatını double yumurta için olması gerekenden daha düşük göstermektedir.

17-06/57-23

Grafik 1 – BAŞMAKÇI'nın İlan Ettiği Haftalık Fiyatlar ile Haftalık Yurtiçi ve İhracat Satış Fiyat Ortalamaları (TL/adet)

(.....TİCARİ SIR.....)

Tablo 5 – BAŞMAKÇI'nın Ortalama Fiyatlarının Piyasa Verileri ile Karşılaştırılması (TL/adet)

Aylar	Başmakçı Verileri		Bakanlık Verileri		Kar Marjı	
	Duble Yumurta Ort. Fiyat	İhracat Ort. Fiyat	Birim Maliyet	Ort. Üretici Fiyatı	Ort. Üretici Fiyatı - Birim Maliyet	Başmakçı Fark ³
Oca.14	(.....)	(.....)	0,1730	0,2390	0,0660	(.....)
Şub.14	(.....)	(.....)	0,1890	0,2450	0,0560	(.....)
Mar.14	(.....)	(.....)	0,1890	0,2230	0,0340	(.....)
Nis.14	(.....)	(.....)	0,1890	0,2000	0,0110	(.....)
May.14	(.....)	(.....)	0,1890	0,1800	(.....)	(.....)
Haz.14	(.....)	(.....)	0,1920	0,2160	0,0240	(.....)
Tem.14	(.....)	(.....)	0,1920	0,1800	(.....)	(.....)
Ağu.14	(.....)	(.....)	0,1920	0,2050	0,0130	(.....)
Eyl.14	(.....)	(.....)	0,1900	0,2370	0,0470	(.....)
Eki.14	(.....)	(.....)	0,1900	0,2100	0,0200	(.....)
Kas.14	(.....)	(.....)	0,1900	0,1920	0,0020	(.....)
Ara.14	(.....)	(.....)	0,1800	0,2180	0,0380	(.....)
Oca.15	(.....)	(.....)	0,1770	0,2200	0,0430	(.....)
Şub.15	(.....)	(.....)	0,1810	0,2300	0,0490	(.....)
Mar.15	(.....)	(.....)	0,1840	0,2290	0,0450	(.....)
Nis.15	(.....)	(.....)	0,1830	0,1910	0,0080	(.....)
May.15	(.....)	(.....)	0,1830	0,1930	0,0100	(.....)
Haz.15	(.....)	(.....)	0,1980	0,2200	0,0220	(.....)
Tem.15	(.....)	(.....)	0,1980	0,2080	0,0100	(.....)
Ağu.15	(.....)	(.....)	0,1980	0,2200	0,0220	(.....)
Eyl.15	(.....)	(.....)	0,1990	0,2650	0,0660	(.....)
Eki.15	(.....)	(.....)	0,1990	0,2700	0,0710	(.....)
Kas.15	(.....)	(.....)	0,1860	0,2460	0,0600	(.....)
Ara.15	(.....)	(.....)	0,1860	0,2600	0,0740	(.....)
Oca.16	(.....)	(.....)	0,1860	0,2600	0,0740	(.....)
Şub.16	(.....)	(.....)	0,1860	0,2400	0,0540	(.....)
Mar.16	(.....)	(.....)	0,1890	0,1850	(.....)	(.....)
Nis.16	(.....)	(.....)	0,1900	0,2080	0,0180	(.....)
May.16	(.....)	(.....)	0,1920	0,1640	(.....)	(.....)
Haz.16	(.....)	(.....)	0,1930	0,1850	(.....)	(.....)
Tem.16	(.....)	(.....)	0,1980	0,1970	(.....)	(.....)
Ağu.16	(.....)	(.....)	0,2070	0,2100	0,0030	(.....)
Eyl.16	(.....)	(.....)	0,2700	0,2250	(.....)	(.....)
Eki.16	(.....)	(.....)	0,2050	0,1900	(.....)	(.....)
Kas.16	(.....)	(.....)	0,2050	0,2510	0,0460	(.....)
Ara.16	(.....)	(.....)	0,2160	0,3570	0,1410	(.....)
Oca.17	(.....)	(.....)				

- (19) Haziran 2016'da yapılan şikayetin öncesindeki döneme ilişkin BAKANLIK verileri incelendiğinde üreticilerin, ortalama maliyet ve fiyat karşılaştırmasında zarar ettiği görülmektedir. Aynı dönemde BAŞMAKÇI'nın da ancak başa baş noktasında faaliyet gösterebildiği anlaşılmaktadır. Bu noktada, BAŞMAKÇI için esas alınan ortalama satış fiyatının, en yüksek fiyata sahip olan duble yumurtaya göre belirlendiği hatırlatılmalıdır. Dolayısıyla diğer yumurtalar için ortalama fiyatın daha düşük olduğu böylece BAŞMAKÇI'nın diğer yumurtalar için karşılaştığı zararın daha büyük olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

³ Birim maliyet - BAŞMAKÇI duble yumurta ortalama fiyatı

17-06/57-23

Tablo 6: Bazı Üreticilerin 2016 Yılı Yumurta Üretim Miktarları

Firma	2016 Yurtiçi Satış (bin adet)	Pay (%)
(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)
(.....)	(.....)	(.....)

- (20) Yukarıdaki tablodan görüldüğü üzere, BAŞMAKÇI toplam pazarın %(.....)'ü düzeyinde bir paya sahiptir. Bu çerçevede, BAKANLIK verilerine göre 1.000'den fazla teşebbüsün faaliyet gösterdiği sektörde BAŞMAKÇI'nın ilan ettiği fiyatlar piyasa fiyatlarını çok sınırlı olarak etkileyebilecektir. Nitekim, BAŞMAKÇI tarafından yapılan satışlarda ortaya çıkan ortalama fiyatlar kendi ilan ettiği fiyatların dahi genellikle altında kalmaktadır.
- (21) Şikayetçinin, fiyat telkininde bulunduğunu iddia ettiği ulusal firmalar Keskinöğlü Tavukçuluk ve Damızlık İşletmeleri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (KESKİNOĞLU) ve Abalıoğlu Yem-Soya ve Tekstil San. A.Ş. (ABALIOĞLU) firmalarının da pazar paylarının piyasayı önemli ölçüde etkileyecek büyüklükte olmadığı görülmektedir. Ayrıca, anılan firmaların yüksek fiyat ilanı nedeniyle BAŞMAKÇI'nın elinde ürün kalması durumunda kalan ürünleri alacaklarını taahhüt ettikleri yönündeki iddianın da, piyasadaki ortalama fiyatların birim maliyetlerin altında veya hemen hemen başa baş noktasında gerçekleşmiş olması nedeniyle, dayanaktan yoksun olduğu anlaşılmaktadır.

I.2.5. Kasım 2016 Dönemindeki Fiyatlarla İlgili İddialar

- (22) Kasım 2016'dan itibaren ortaya çıkan fiyat artışının muhtemel nedenleri gerek BAKANLIK verilerinden gerekse de BAŞMAKÇI'nın satış verilerinden anlaşılmaktadır. Zira 2015 yılına göre 2016 yılında Türkiye'deki yumurta üretimi yalnızca %1 artmış iken ihracattaki artış %39,58 olarak gerçekleşmiştir. Her iki yılın son altı ayı karşılaştırıldığında fark daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Temmuz- Aralık 2015 dönemine göre Temmuz-Aralık 2016 döneminde üretim %0,05 artarken ihracat aynı dönemde %82,24 artmıştır. Söz konusu verileri yansıtan tablolar aşağıdaki gibidir:

Tablo 7: 2014-2016 Döneminde Yumurta Üretim ve İhracat Miktarları

Yıl	Üretim Miktarı (bin adet)	İhracat Miktarları (kg)	Üretim Miktarı Değişim (%)	İhracat Miktarı Değişim (%)
2014	17.145.388	290.175.281	-	-
2015	16.723.181	205.952.899	-2,46	-29,02
2016	16.889.635	287.476.142	1,00	39,58

Tablo 8: 2014, 2015, 2016 Yıllarının İkinci Yarısındaki Yumurta Üretim ve İhracat Miktarlarının Karşılaştırılması

Dönem	Üretim Miktarı (bin adet)	İhracat Miktarları (kg)	Üretim Miktarı Değişim (%)	İhracat Miktarı Değişim (%)
Temmuz-Aralık 2014	8.662.276	148.745.150	-	-
Temmuz-Aralık 2015	8.204.304	91.437.550	-5,29	-38,53
Temmuz-Aralık 2016	8.208.632	166.638.792	0,05	82,24

- (23) Yumurta sektöründeki bu genel verilerin yanında BAŞMAKÇI'dan temin edilen veriler de benzer sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. BAŞMAKÇI'nın üretiminin %(.....)'ünü oluşturan duble yumurta haftalık verileri incelendiğinde, satışların yurt içinden yurt dışına kaydığı görülmektedir. 28.11.2016 tarihli şikayet dilekçesinde 20.11.2016 tarihinden itibaren, talepte herhangi bir artış olmamasına rağmen yumurta fiyatlarının hızla yükseldiği iddia edilmektedir. Fiyatların yükseldiği doğru olmakla birlikte, talepte herhangi bir değişiklik olmadığı yönündeki iddia isabetli değildir. Zira BAŞMAKÇI 21.11.2016 tarihinden itibaren satışlarının çok büyük bir bölümünü ihracata yönlendirmiştir.

Tablo 9– BAŞMAKÇI'nın Haftalık Yurtiçi Satış ve İhracat Miktarlarının Karşılaştırılması

Tarih	Yurtiçi Satış Miktarı (adet)	Başmakçı İhracat Miktarı (adet)
05 Eylül 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
12 Eylül 2016 Pazartesi		(.....)
19 Eylül 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
26 Eylül 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
03 Ekim 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
10 Ekim 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
17 Ekim 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
24 Ekim 2016 Pazartesi		(.....)
31 Ekim 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
07 Kasım 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
14 Kasım 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
21 Kasım 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
28 Kasım 2016 Pazartesi		(.....)
05 Aralık 2016 Pazartesi		(.....)
12 Aralık 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
19 Aralık 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)
26 Aralık 2016 Pazartesi	(.....)	(.....)

- (24) BAKANLIK tarafından temin edilen aylık ortalama fiyatlar ve aylık birim maliyetler ile BAŞMAKÇI'nın duble yumurta için gerçekleşen aylık ortalama fiyatlarının karşılaştırıldığı Grafik 2'de, ihracata yönelen satışların yurtiçi fiyatlara yansımaları açık bir şekilde görülebilmektedir. Ocak 2017 döneminde ortalama fiyatların düşme eğilimine girmesi, konjonktürel olarak ihracata yönelen satışların etkisinin azalmakta olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, Kasım-Aralık 2016 döneminde ortaya çıkan fiyat artışının piyasadaki oyuncuların birlikte hareketinden ziyade ihracat artışından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.
- (25) Diğer taraftan, BAŞMAKÇI'nın pazar araştırması sonucu ilan ettiği fiyatlar, piyasa fiyatlarını etkilese ve hem Haziran hem de Aralık ayındaki birim fiyatlar bu etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkmış olsaydı, fiyat düzeyinin geçen üç yıl içinde de birim maliyetin üzerinde gözlemlenmesi beklenebilirdi. Ancak son üç yıldaki veriler dikkate alındığında sektörün kimi aylarda zarar ettiği görülmekte, ortalama fiyatın birim maliyetten yüksek olduğu diğer aylarda ise dikkate değer bir kar marjından bahsedilebilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.
- (26) Herhangi bir üreticinin yumurta üretimini kısıbilmesi, tavuk sayısını azaltmadan mümkün görünmemektedir. Bir başka ifadeyle, yumurta üretimi durdurulabilen veya yavaşlatılabilen bir süreç değildir. Dolayısıyla, eldeki ürünlerin bir-iki hafta içinde satılması gerekmektedir. Aksi takdirde, stoklanan ürünler tazeliğini kaybetme riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca, üretimin devam ediyor olması üreticiler için eldeki ürünlerin bir an evvel satılması ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle, yukarıda yer verilen grafikler ve tablolar da dikkate alındığında, yumurta üreticilerinin birim maliyeti dahi göz önünde bulundurmadan satabildiği fiyata ürünlerini elden çıkardığı anlaşılmaktadır.

17-06/57-23

Grafik 2 – Yumurta Sektörünün ve BAŞMAKÇI'nın Aylık Ortalama Fiyatları ve Maliyetleri (TL/adet)

(.....TİCARİ SIR.....)

17-06/57-23

- (27) Bütün bu bilgiler ve yapılan incelemeler çerçevesinde, yumurta fiyatlarındaki hızlı artışın iddia edilen nedenlerden ziyade, konjonktürel olarak yurt içi satışların ihracata yönelmesinden kaynaklandığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

- (28) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca şikayetin reddi ile soruşturma açılmamasına gerekçeli kararın tebliğinden itibaren 60 gün içinde Ankara İdare Mahkemelerinde yargı yolu açık olmak üzere OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.